

Ekonomsko-geografski razlozi pojave regionalizma u Istri

Tvarog, Nikola

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:377929>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Nikola Tvarog

Ekonomsko – geografski razlozi pojave regionalizma u Istri

Prvostupnički rad

Mentor: doc. dr. sc. Ivan Zupanc

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Prvostupnički rad

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

Ekonomsko – geografski razlozi pojave regionalizma u Istri

Nikola Tvarog

Izvadak: U radu se istražuje pozadina regionalnog izjašnjavanja u Istri te povezanost regionalnog identiteta i ekonomske stabilnosti Istarske županije. Također analiziraju se podatci triju uzastopnih popisa stanovništva (1991., 2001. i 2011.) te odabranih ekonomski pokazatelji. Iz vremenske perspektive promatranja regionalno izjašnjavanje u Istri pokazalo se kao vrlo varijabilna kategorija, jer vidimo oscilacije u relativno kratkom promatranom razdoblju što nam također ukazuje da se radi o geografski promjenjivom identitetu. Dok nam ekonomski pokazatelji daju sliku o gospodarskoj poziciji Istarske županije u odnosu na prosjek RH odnosno poziciju ostalih županija. Razmatranjem prihoda i rashoda na području Istarske županije zaključeno je da se u razdoblju 2011. – 2013. godine prikupilo 7,5 mlrd. kn prihoda godišnje, a u istom se razdoblju na području županije utrošilo prosječno 6,7 mlrd. kn godišnje. Odnosno prosječan godišnji suficit koji se ostvari na području Istarske županije iznosi 795 mil kn. Kad bi se na području svake županije RH uprihodio jednak višak prihoda na rashodima kao i kod Istarske županije relativno u odnosu na broj stanovnika, cijela RH prosječno bi godišnje zabilježila neto fiksni suficit od poslovanja u iznosu 16,3 mlrd kn.

19 stranica, 16 grafičkih priloga, 1 tablica, 6 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Istra, regionalizam, Istarska županija, Republika Hrvatska, istrijanstvo

Voditelj: doc. dr. sc. Ivan Zupanc

Tema prihvaćena: 13. 2. 2020.

Datum obrane: 24. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

University of Zagreb

Undergraduate Thesis

Faculty of Science

Department of Geography

Economic - geographical reasons for the occurrence of regionalism in Istria

Nikola Tvarog

Abstract: The paper investigates the background of regional declaration in Istria and the connection between regional identity and economic stability of the Istrian County. Data from three consecutive censuses (1991., 2001. and 2011.) and selected economic indicators are also analyzed. From the time perspective of observation, regional declaration in Istria proved to be a very variable category, because we see oscillations in a relatively short period of time, which also indicates that it is a geographically variable identity. While economic indicators give us a picture of the economic position of the Istrian County in relation to the average of the Republic of Croatia. Considering revenues and expenditures in the Istrian County, it was concluded that in the period 2011.-2013., 7.5 billion HRK of revenue per year, and in the same period an average of 6.7 billion HRK was spent in the county per year. That is, the average annual surplus realized in the area of Istria County amounts to HRK 795 million. If in the territory of each county of the Republic of Croatia the same surplus of income on expenditures was generated as in the County of Istria in relation to the number of inhabitants, the entire Republic of Croatia would record an average annual net operating surplus of HRK 16.3 billion.

19 pages, 16 figures, 1 tables, 6 references; original in Croatian

Keywords: Istria, regionalism, Istria County, Republic of Croatia, istrianism

Supervisor: Ivan Zupanc, PhD, Assistant Professor

UndergraduateThesis title accepted: 13/02/2020

Undergraduate Thesis defense: 24/09/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Metodologija.....	2
3. Rezultati.....	13
4. Zaključak.....	17
5. Literatura.....	18
6. Izvori.....	19

Sažetak

U radu se istražuje pozadina regionalnog izjašnjavanja u Istri te povezanost regionalnog identiteta i ekonomske stabilnosti Istarske županije. Također analiziraju se podatci triju uzastopnih popisa stanovništva (1991., 2001. i 2011.) te odabranih ekonomski pokazatelji. Iz vremenske perspektive promatranja regionalno izjašnjavanje u Istri pokazalo se kao vrlo varijabilna kategorija, jer vidimo oscilacije u relativno kratkom promatranom razdoblju što nam također ukazuje da se radi o geografski promjenjivom identitetu. Dok nam ekonomski pokazatelji daju sliku o gospodarskoj poziciji Istarske županije u odnosu na prosjek RH odnosno poziciju ostalih županija. Razmatranjem prihoda i rashoda na području Istarske županije zaključeno je da se u razdoblju 2011. – 2013. godine prikupilo 7,5 mlrd. kn prihoda godišnje, a u istom se razdoblju na području županije utrošilo prosječno 6,7 mlrd. kn godišnje. Odnosno prosječan godišnji suficit koji se ostvari na području Istarske županije iznosi 795 mil kn. Kad bi se na području svake županije RH uprihodio jednak višak prihoda na rashodima kao i kod Istarske županije relativno u odnosu na broj stanovnika, cijela RH prosječno bi godišnje zabilježila neto fiksni suficit od poslovanja u iznosu 16,3 mlrd kn.

Ključne riječi: Istra, regionalizam, Istarska županija, Republika Hrvatska, istrijanstvo

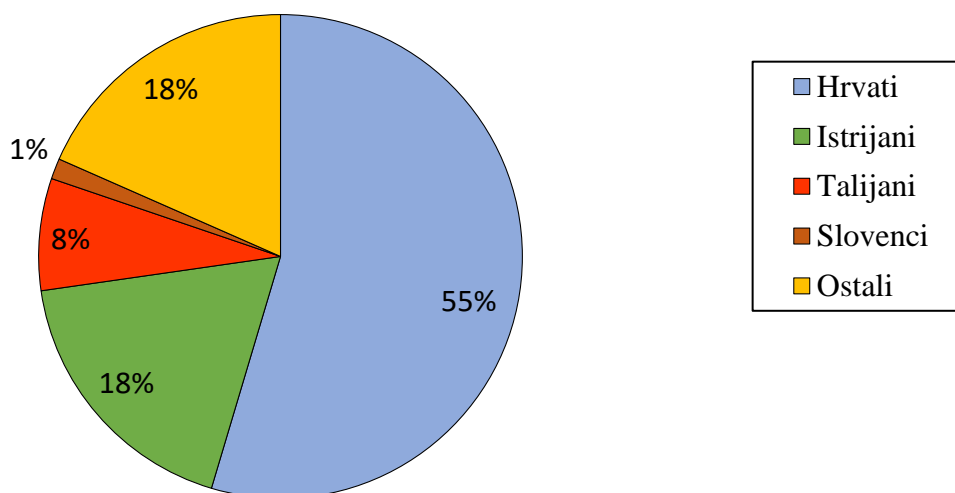
1. Uvod

Ovim radom istražuje se ekonomsko – geografska pozadina regionalizma u Istri, odnosno Istarskoj Županiji. U radu će se istražiti ako je porast regionalizma u Istri povezan s ekonomskom stabilnošću u županiji. Važno je pojasniti prostorni obuhvat ovoga istraživanja. Regija Istra i Istarska županija neobuhvaćaju isti prostorni obuhvat. Regija Istra prelazi granice Republike Hrvatske, te pod Istru spadaju i dijelovi Slovenije (Kopar, Piran i Izola) i Italije (Muggia), no u sklopu ovoga rada fokus će biti usmjeren na Istarsku županiju te kada će se dalje u tekstu spominjati Istra odnosi se na prostorni obuhvat Istarske županije. Društvene procese u Istri teško je objasniti bez povijesne pozadine. Kroz povijest ovaj teritorij predstavlja susret različitih naroda, kultura i političkih interesa upravo zbog svoga položaja na granici između zapadnoeuropskog i jugoistočnoeuropskog prostora tj. Balkana (Banovac, Blažević, Boneta, 2004). Etnička heterogenost koja danas postoji u Istri posljedica je utjecaja čestih kolonizacija i izmjene vlasti nad ovim prostorom. Počevši od popisa 1991. godine značajan udio istarskog stanovništva regionalnu je odrednicu smatrao bitnijom od narodnosne. Toliki udio regionalaca nije zabilježen u niti jednom drugom dijelu Hrvatske. Osim po visokom udjelu regionalno opredijeljenih Istra je i jedina hrvatska regija u kojoj na političkoj sceni dominira regionalna stranka. Spomenuti oblici izjašnjavanja istarskog stanovništva, narodnosno i političko, pokazuje da u Istri postoji jak osjećaj regionalne identifikacije kakav nije karakterističan za druge dijelove Hrvatske. Dakako ova pojava nije jednoznačno uvjetovana, uzmu li se u obzir razne geografske, povijesne, kulturne i gospodarske osobitosti Istre, ona bi mogla biti i očekivana. Istra je poluotočni i rubni teritorij Hrvatske te prostor koji je najpovezaniji sa Zapadnom i najmlađe integrirani prostor u današnjem teritorijalnom obuhvate Republike Hrvatske. Krenuvši od Mletačke Republike, razdoblja Austro – Ugarske vladavine, Italije, Jugoslavije i naposljetku Hrvatske. Tri glavne etničke skupine koje čine Hrvati, Talijani i Slovenci stoljećima čine većinu istarskog stanovništva, a kroz povijest bili su podložni višestoljetnim pokušajima asimilacije. Naročito istarski Hrvati i Slovenci koji su teritorijalno i politički bili odvojeni od matičnih grupa. No ta su se dva etnička entiteta održala i uspješno uključila u procese nacionalne integracije. Etnički i nacionalni identiteti su najviše dolazili do izražaja upravo u vrijeme najžešćih pokušaja njihova iskorjenjivanja, stoga je za Istru iznimno karakterističan suživot različitih etničkih skupina. Upravo je taj multikulturalizam te poznavanje etnolingvističke heterogenosti Istre pridonijelo svojevrsnom identitetu „Istrijanstva“ (Banovac, 1996).

2. Metodologija

„Regionalizam možemo definirati kao pokret i ideologiju koji zastupa ideju o preraspodjeli državne moći na razini regije, a u socijalnom smislu regionalizam je zasnovan na izraženoj subnacionalnoj identifikaciji koja postoji na određenom području“ (Banovac, 1996). Ako pričamo o regionalizmu, prostorno odvajamo neku regiju, a za postojanje regije nužno je poistovjećivanje građana s tom regijom, odnosno postojanje regionalnog identiteta. Koji je u Istri neosporiv. Ujedno važno je uspostaviti razlike između procesa regionalizma i regionalizacije, oba procesa označavaju jačanje regionalne razine uprave. Regionalizam predstavlja ideološko usmjerenje s ciljem uspostavljanja protuteže centralnoj vlasti bottom up pristup/odozdo prema gore dok s druge strane regionalizacija je proces iniciran od strane države tj. top-down pristup/odozgo prema dole (Tomaić, 2018). Regionalna identifikacija u Istri je nesumljivo snažnije izražena nego u ostalim djelovima Hrvatske, to se jasno pokazuje na

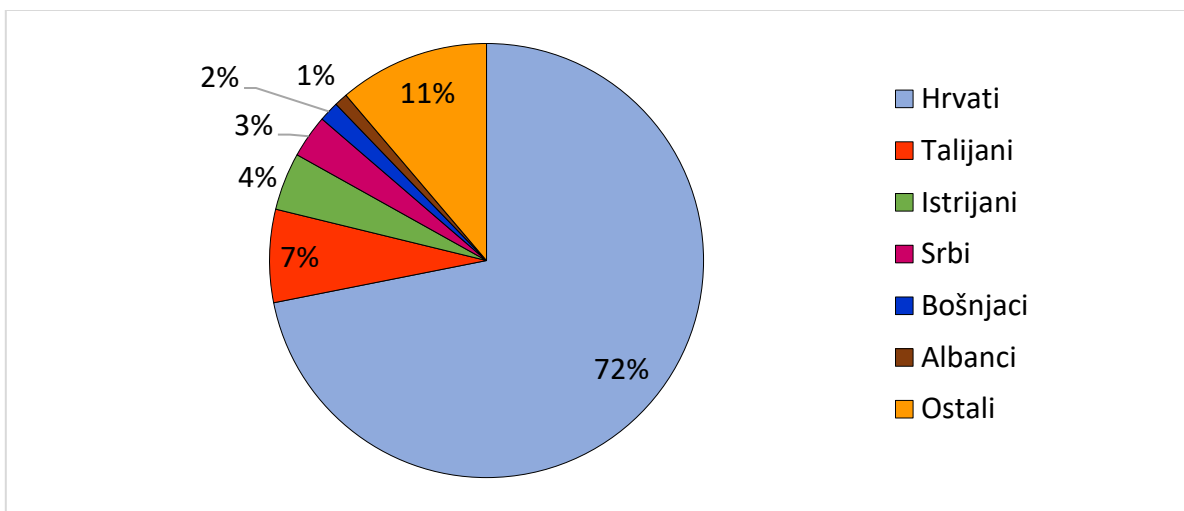
popisima od 1991. godine. Konkretno na popisu pučanstva iz 1991. godine Istra je brojala 204346 stanovnika od čega se čak 18,1% (37027) stanovnika Istre izjasnilo kao regionalno opredijeljeni odnosno Istrijani (Fontana i Zorko, 2014). Pojavu ovako izražene regionalne pripadnosti možemo protumačiti utjecajima različitih čimbenika od povijesnih, kulturnih, gospodarskih, geografskih te do početka razvijanja Istarskog identiteta u političkom smislu početkom devedesetih godina prošlog stoljeća (Fontana i Zorko, 2014).

Sl. 1: Sastav stanovništva Istre 1991. godine.

Izvor: izradio autor prema Klemenčić i drugi, 1993.

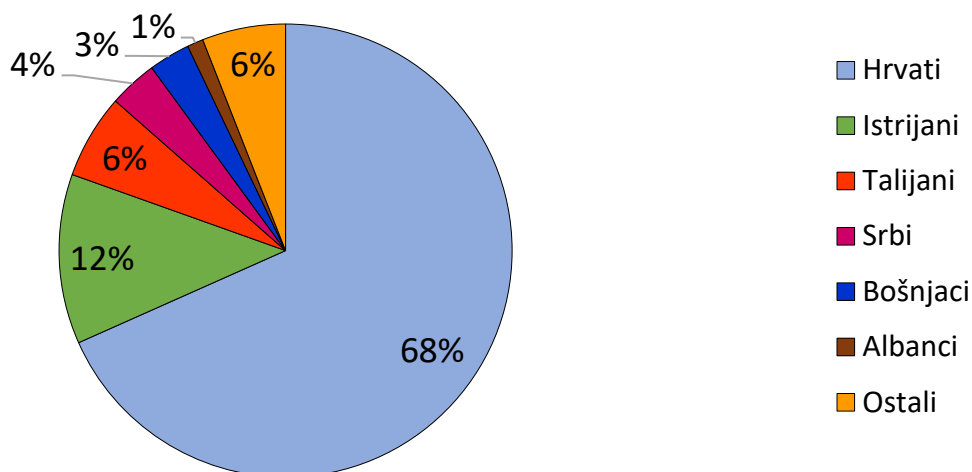
Obzirom da je Istra ujedinjena u hrvatski državni prostor tek u 20. stoljeću moglo bi se naslutiti o nedovoljnoj etničkoj ili nacionalnoj integraciji stanovnika ovog područja. Međutim slabija nacionalna integracija istovremeno ne znači i slabije izražen etnički identitet. Upravo povijesne činjenice osporavaju tu tezu o asimilaciji. „Tri glavne etničke skupine koje od davnina žive na području Istre bile su podložne višestoljetnim pokušajima asimilacije, što posebno vrijedi za istarske Hrvate i Slovence.“ (Banovac, 1996). Upravo su se ti etnički identiteti uspjeli održati i uključiti u procese nacionalne integracije (Banovac, 1996).

Sl. 2: Sastav stanovništva Istre 2001. godine.

Izvor: izradio autor prema popisu stanovništva 2001.

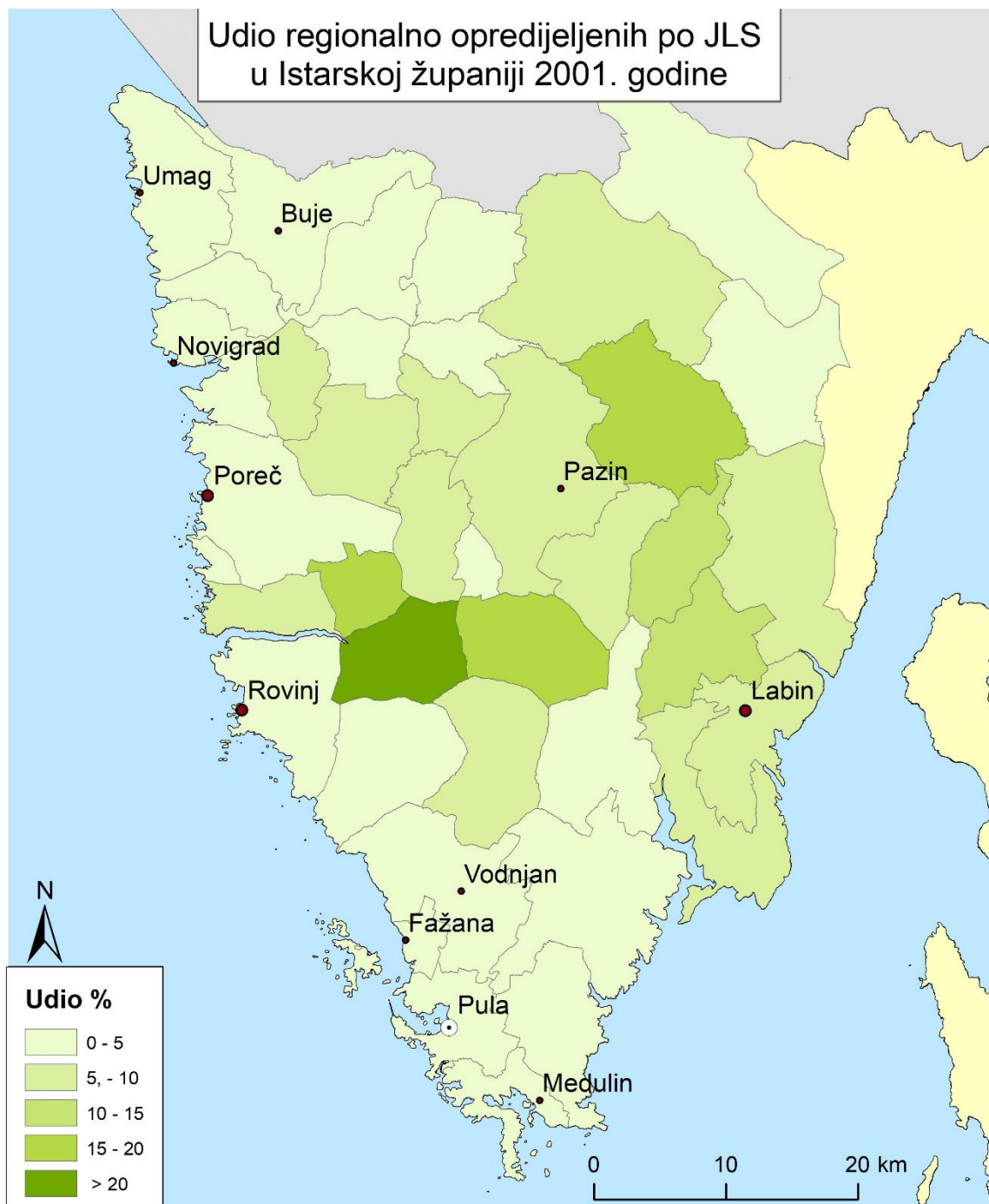
Prema popisu stanovništva iz 2001. godine Istra broji ukupno 206344 stanovnika od kojih se 4,3 % (8865 stan.) izjasnilo kao Istrijani. Što je izrazit pad naspram popisa iz 1991. godine (Fontana i Zorko, 2014).

Sl. 3: Sastav stanovništva Istre 2011. godine.

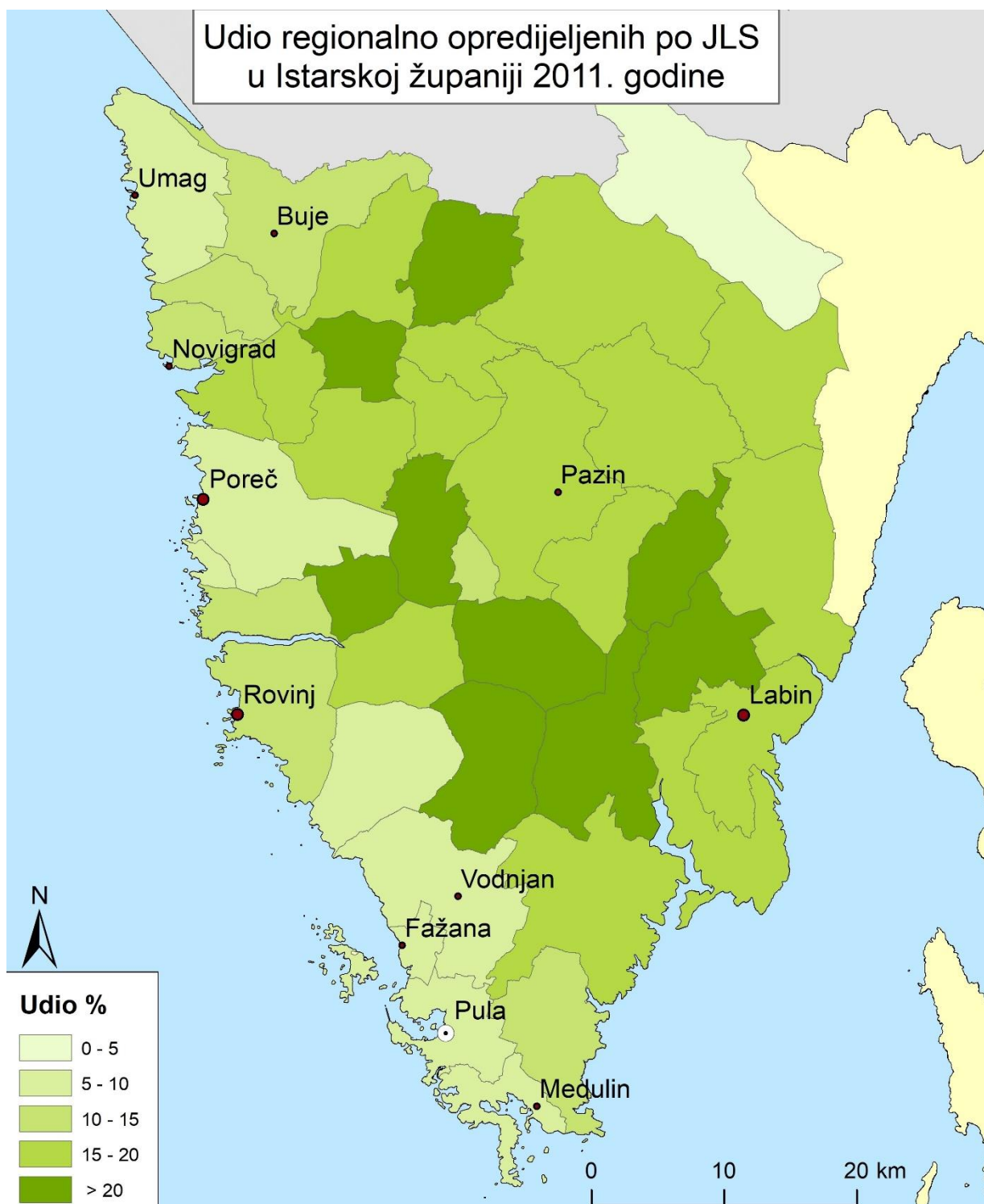
Izvor: izradio autor prema popisu stanovništva 2011.

Dok na sljedećem popisu stanovništva iz 2011. godine od ukupnih 208055 stanovnika njih 27225 odnosno 12,1 % izjasnilo u smislu regionalne opredijeljenosti tj. kao Istrijani (Fontana i Zorko, 2014). Jedan od razloga povećanja udjela regionalno opredijeljenih prepisuje se IDS-u, koji je svoj brand izgradio na pojmu Istrijanstva, putem kampanje „Ja sam Istrijan/ka“. Kampanja koju je pokrenuo Klub mladih IDS-a s ciljem da upoznaju građane s pravima regionalnog izjašnjavanja na popisu stanovništva.

Sl. 4: Udio regionalno opredijeljenih po JLS u Istarskoj županiji 2001. godine

Izvor: izradio autor prema popisu stanovništva 2001.

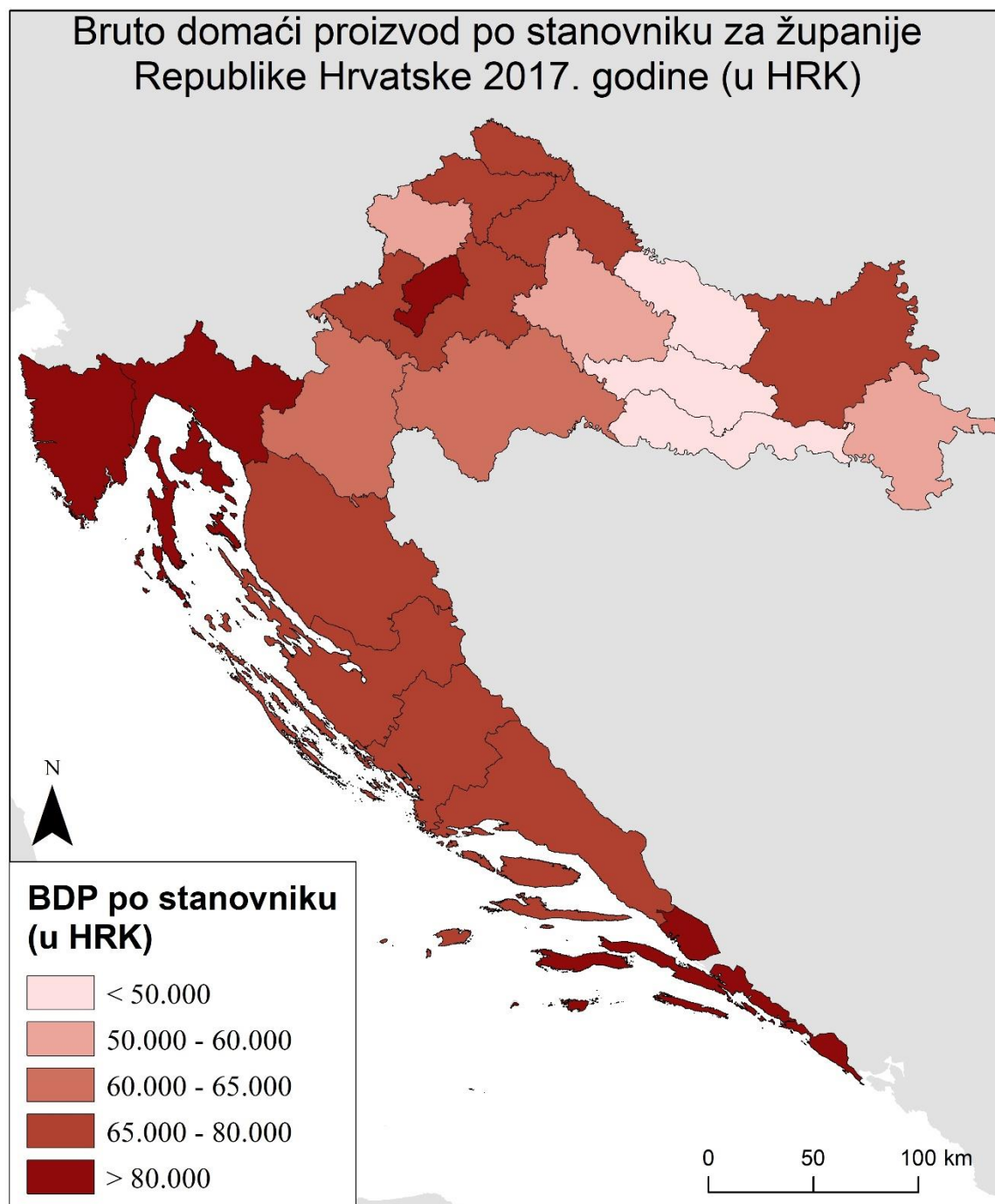

Sl. 5: Udio regionalno opredijeljenih po JLS u Istarskoj županiji 2011. godine

Izvor: izradio autor prema popisu stanovništva 2011.

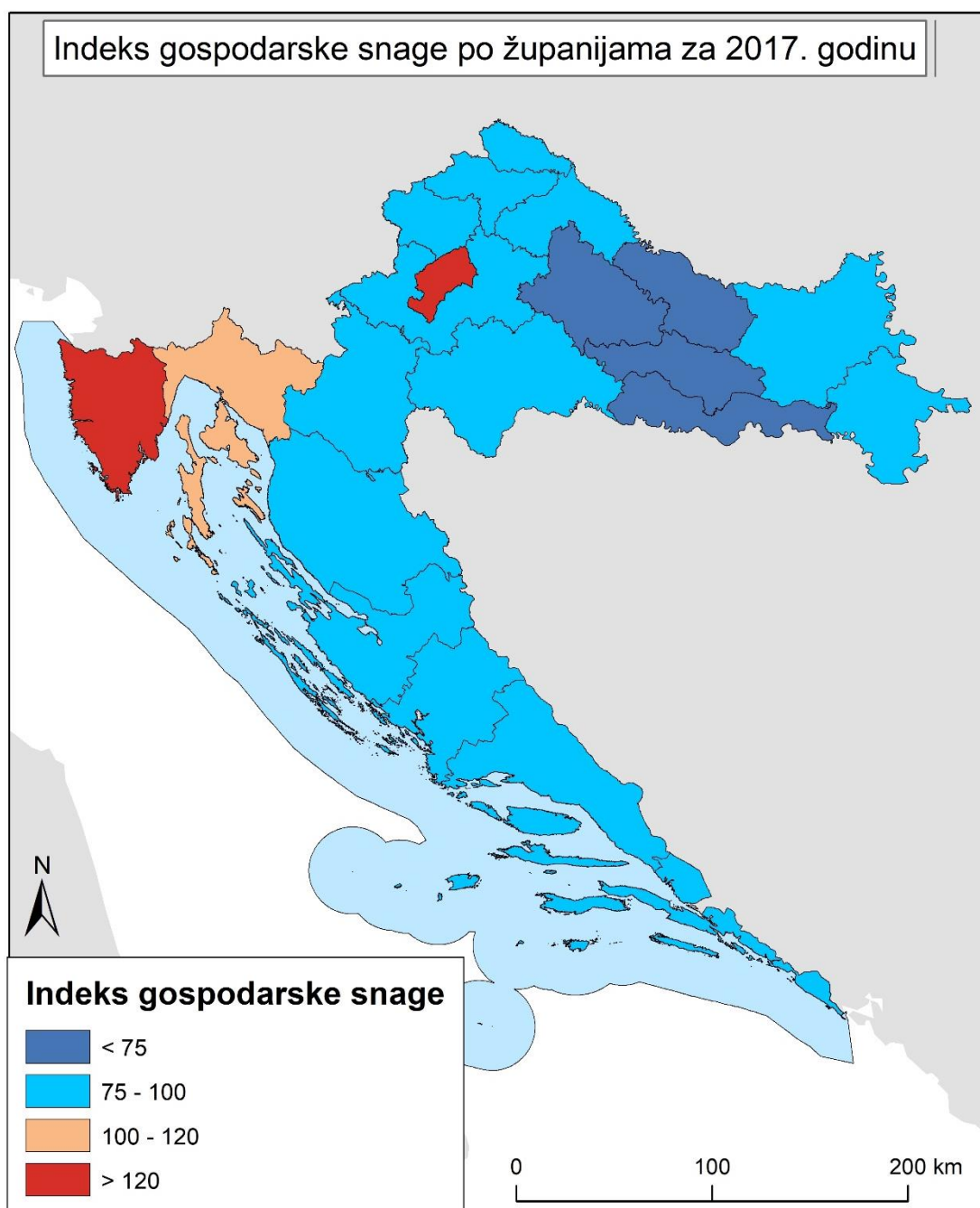
Na Sl. 4 i Sl. 5 prikazan je udio regionalno opredijeljenih po JLS u Istarskoj županiji. Možemo primijetiti da 2001. samo jedna općina Istarske županije prelazi udio od 20% regionalno opredijeljenih i to je općina Kanfanar. Dok u 2011. godini devet općina prelazi taj udio od 20%,

a to su na prvom mjestu sa udjelom od 33% regionalno opredijeljenih općina Sveta Nedelja, zatim slijede općine Svetvinčenat, Žminj, Sveti Lovreč, Vižinada, Oprtalj, Barban, Tinjan i Pićan. Iz vremenske perspektive promatranja regionalno izjašnjavanje u Istri pokazalo se kao vrlo varijabilna kategorija, jer vidimo oscilacije u relativno kratkom promatranom razdoblju što nam također ukazuje da se radi o geografski promjenjivom identitetu (Fontana i Zorko, 2014). Neki od razloga pojave regionalizma u Istri su i ekonomske pozadine poput ekonomske stabilnosti županije. Stoga će se u ovome radu prikazati neki konkretni ekonomski pokazatelji koji nam mogu dati bolju sliku o gospodarskoj poziciji Istarske županije naspram ostalih županija. Poput BDP po stanovniku koji u u Istarskoj županiji iznosi 106313,1 HRK za 2017. godinu (sl. 6), prema tom podatku Istarska županija nalazi se ispred svih županija osim Grada Zagreba (147 166 HRK) (Hrvatska gospodarska komora, 2018).

Sl. 6: BDP po stanovniku za županije RH 2017. godine

Izvor: izradio autor, prema podacima DZS-a, 2020

Sl. 7: Indeks gospodarske snage po županijama za 2017.godinu

Izvor: izradio autor prema izračunima HGK

Kao još jedan od pokazatelja uzet je i HGK indeks gospodarske snage, a to je kompozitni pokazatelj koji se računa kao zbroj ponderiranih osnovnih gospodarskih pokazatelja u trogodišnjim prosjecima te demografske projekcije radi mjerenja stupnja gospodarske snage i gospodarskog potencijala županija u odstupanju od prosjeka RH (indeks gospodarske snage iznad 100 pokazuje da je pojedina županija iznad prosjeka RH, dok vrijednost niža od 100 znači da je pojedina županija ispod prosjeka RH). Indeks gospodarske snage pokazuje da se samo

Grad Zagreb te Istarska i Primorsko – goranska županija nalaze iznad prosjeka RH. Takav položaj većine županija posljedica je upravo utjecaja Grada Zagreba na visinu prosjeka (Hrvatska gospodarska komora, 2018).

Tab 1: Indeks gospodarske snage županija i njegove sastavnice u 2017. godini

Tablica 2: INDEKS GOSPODARSKE SNAGE ŽUPANIJA I NJEGOVE SASTAVNICE U 2017. GODINI

Županija	BDP po stanovniku, prosjek 2012.-2014., indeksi, RH=100	Prosječne neto plaće po zaposlenom, prosjek 2013.-2015., indeksi, RH=100	Ukupni prihodi poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2014.-2016., indeksi, RH=100	Neto dobit poduzetnika po zaposlenom, prosjek 2014.-2016., indeksi, RH=100	Prihod na inozemnom tržištu po zaposlenom, prosjek 2014.-2016., indeksi, RH=100	Stopa nezaposlenosti, prosjek, 2014.-2016., indeksi, RH u odnosu na županiju	Demografija - indeks promjene broja stanovnika 2021./2011.	HGK indeks gospodarske snage, RH=100
Grad Zagreb	177,8	116,9	130,5	132,6	102,6	201,3	100,9	147,6
Istarska	124,2	99,0	86,4	138,4	140,7	187,5	98,8	127,3
Primorsko-goranska	125,8	99,9	76,1	71,8	88,4	127,7	97,0	105,5
Varaždinska	82,0	80,4	77,8	57,9	149,4	155,1	98,1	99,6
Zagrebačka	76,5	96,2	118,7	89,9	100,7	105,9	102,3	95,2
Dubrovačko-neretvanska	97,8	99,2	66,4	100,4	64,8	96,9	98,4	92,1
Zadarska	80,0	95,7	76,9	86,2	100,8	103,9	102,1	91,3
Međimurska	83,5	81,9	62,1	59,2	112,0	128,6	97,9	91,0
Koprivničko-križevačka	86,3	92,4	82,8	79,5	100,7	96,1	96,5	90,7
Krapinsko-zagorska	62,5	86,0	74,9	76,2	132,6	109,4	97,0	87,1
Karlovačka	75,0	94,5	72,0	110,2	92,7	82,6	90,2	85,8
Osječko-baranjska	79,1	91,5	85,6	66,1	88,3	61,5	96,1	80,9
Splitsko-dalmatinska	76,7	94,4	76,2	82,8	62,1	74,2	98,1	80,8
Sisačko-moslavačka	76,3	92,4	73,2	36,7	146,3	56,8	87,1	79,7
Šibensko-kninska	78,2	92,5	66,0	62,4	60,2	82,0	89,2	77,6
Vukovarsko-srijemska	58,4	86,8	103,4	86,7	92,0	57,7	92,3	77,3
Ličko-senjska	76,4	91,0	61,2	69,6	52,0	83,2	85,6	76,0
Brodsko-posavska	56,6	88,1	67,3	47,2	108,7	60,9	93,4	71,6
Bjelovarsko-bilogorska	67,6	84,0	65,5	41,3	49,0	64,6	91,8	68,0
Požeško-slavonska	58,8	86,2	57,5	44,0	68,6	72,7	89,5	67,9
Virovitičko-podravska	58,3	83,6	65,0	48,6	81,0	54,8	92,3	67,7

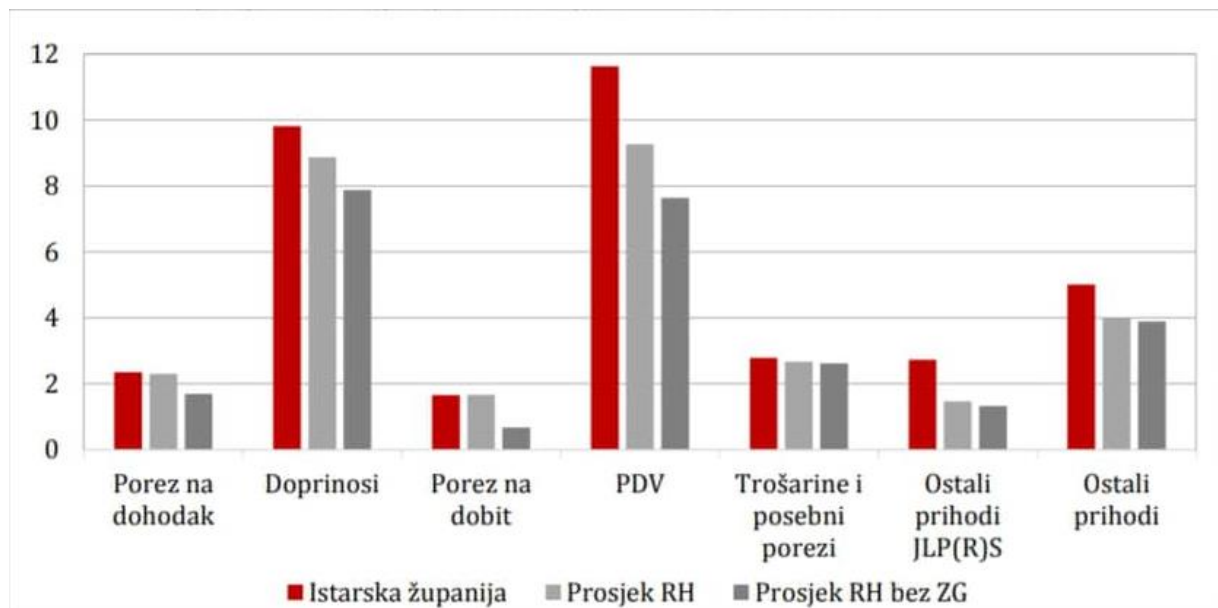
Izvor: DZS, FINA, izračuni HGK

Napomena: dva crveno označena polja u svakom stupcu označavaju dva najlošija pokazatelja u stupcu, dok dva zeleno označena polja u svakom stupcu označavaju dva najbolja pokazatelja iz toga stupca, odnosno županije s tim pokazateljima.

Izvor: DZS, FINA, Izračuni HGK

Ekonomski argument koji se često pojavljuje u razgovoru o pojavi regionalizma u Istri je taj da „Istra više daje nego što joj se vraća“, kako bi se taj argument pojasnio prikazana je neto fiksna poziciju Istarske županije za razdoblje od 2011.–2013. godine. U ovom dijelu cilj je sažeti sve prihode proračuna države prikupljene na području Istarske županije i sve rashode proračuna države koji se troše na području Istarske županije. Na području Istarske županije u razdoblju od 2011.–2013. godine prikupljeno je prosječno 7,5 mlrd. kn prihoda godišnje. Dva najznačajnija prihoda su prihodi od PDV-a i doprinosi za socijalno osiguranje, a zajedno čine gotovo 60% svih prihoda koji se prikupljaju na području Istarske županije. Kao osnova za usporedbu Istarske s ostalim županijama RH prikazat će se koliki su ukupni prikupljeni prihodi po stanovniku na području Istarske županije. Godišnje se na području Istarske županije uprioni prosječno 36 tisuća kn po stanovniku od raznih vrsta poreza, doprinosa, naknada itd., odnosno

tri tisuće kn po stanovniku mjesečno. Usporedno s prosječnom bruto plaćom u Istarskoj županiji za 2012. godinu to je otprilike 40% plaće (Bajo, 2014).

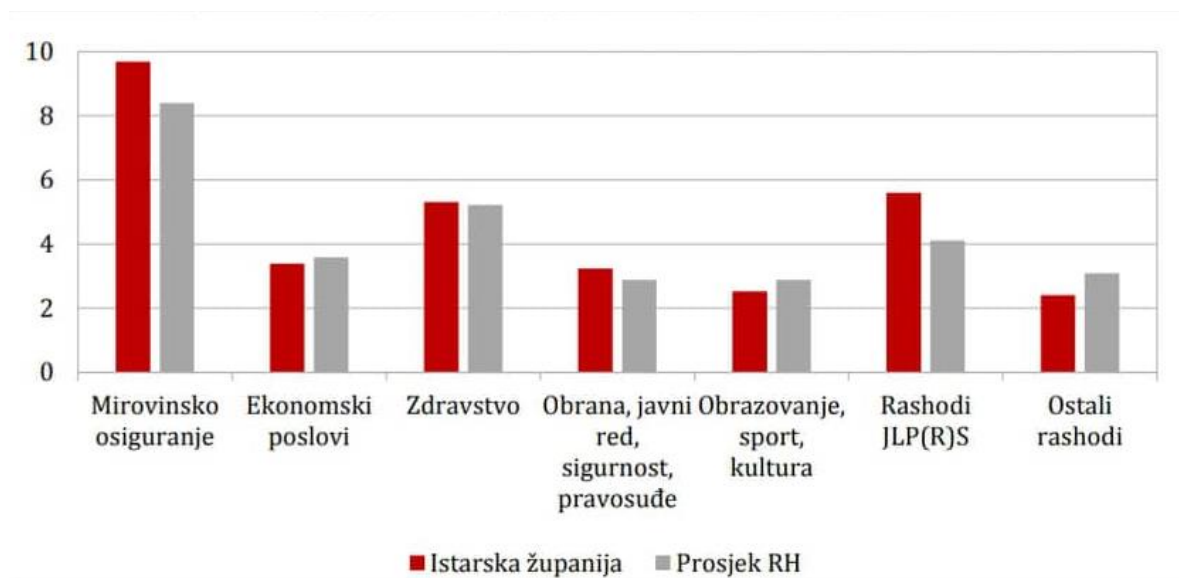

Sl. 8: Ukupni prihodi po stanovniku prikupljeni na području Istarske županije i usporedba s prosjekom RH, prosjek razdoblja 2011.–2013. u tis. kn

Izvor: Učinci decentralizacije u RH na ekonomski i fiskalni položaj Istarske županije, Bajo, 2014.

Prema visini prikupljenih prihoda po stanovniku Istarska županija značajno nadmašuje prosjek cijele RH, prikupivši čak 18,9 % više prihoda po stanovniku u odnosu na prosjek RH. Najveća apsolutna razlika zabilježena je na prihodima od PDV-a (2 368 kn po stanovniku godišnje više od prosjeka RH), dok je najviša relativna razlika ostvarena na prihodima JLP(R)S. Istarska županija prošla je lošije od prosjeka RH jedino u prihodu od poreza na dobit (otprilike 1,1% manje od prosjeka). No ukoliko bi se iz prosjeka izuzeli prihodi po stanovniku ostvareni na području grada Zagreba, oni prihodi koji su prikupljeni na području Istarske županije bili bi viši od prosjeka RH (bez Zagreba) za 39,9 %. Razlog takve dominacije grada Zagreba u prihodu od poreza na dobit prvenstveno je zbog toga što je najveći dio poduzeća registrirano u Zagrebu, iako većina tih poduzeća posluje i u drugim županijama pa neposredno dio tih prihoda od poreza na dobit zapravo pripada i ostalim županijama. Nakon razmatranja ukupnog prihoda ostvarenog na području Istarske županije, prelazimo na ukupni rashod koji se troši na istom području. Za isto promatrano razdoblje od 2011.–2013. godine na području Istarske županije utrošilo se prosječno 6,7 mlrd. kn godišnje. Najveći udio javne potrošnje na području Istarske županije odnosi se na isplate mirovina, što čini gotovo trećinu svih rashoda. Zatim slijede rashodi

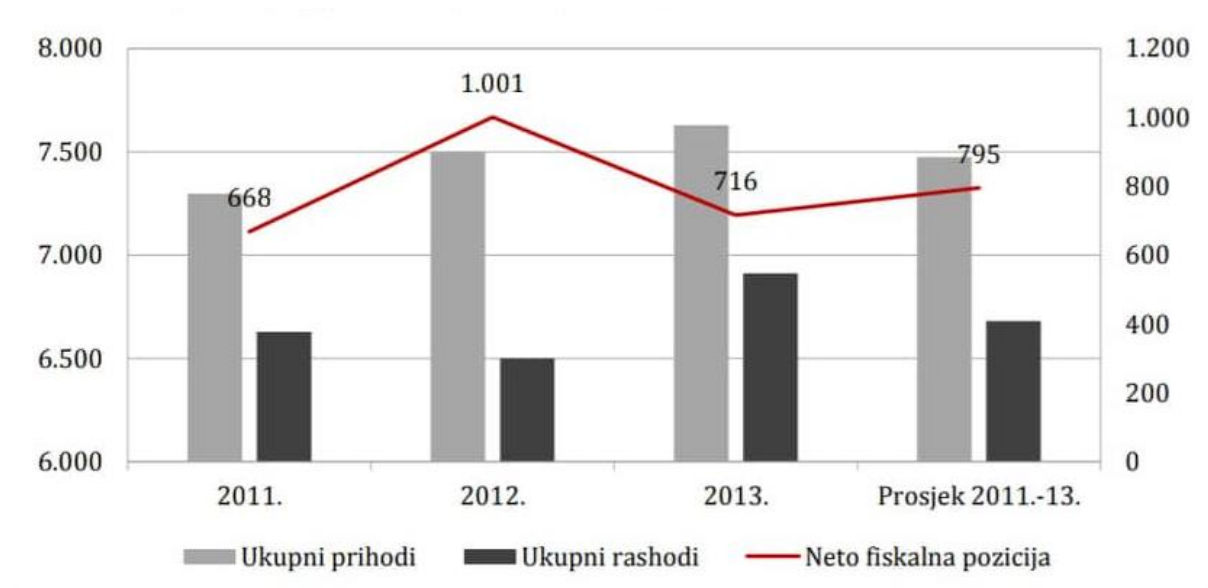
JLP(R)S s prosječnim udjelom od 17,4 %, te otprilike šestina rashoda odlazi za potrebe zdravstvenih usluga. Zajedno ta tri sektora čine gotovo dvije trećine svih rashoda koji se troše na području Istarske županije (Bajo, 2014).

Sl. 9: Ukupni rashodi po stanovniku na području Istarske županije i usporedba s prosjekom RH, prosjek razdoblja 2011.-2013. u tis. kn

Izvor: Učinci decentralizacije u RH na ekonomski i fiskalni položaj Istarske županije, Bajo, 2014.

Također kao i kod prihoda za usporedbu s ostalim županijama RH razmotrit ćemo ukupne rashode po stanovniku na području Istarske županije. Za isti se vremenski period troši prosječno 32,2 tisuće kn po stanovniku godišnje iz javne potrošnje, odnosno prosječno 2678 kn po stanovniku mjesečno. Usporedno s prosjekom RH, na području Istarske županije po stanovniku se troši otprilike 6,6% više. Dvije vrste rashoda posebno iskaču, a to su rashodi za mirovinsko osiguranje te rashodi JLP(R)S. Razlog većeg rashoda za mirovine od prosjeka RH je u tome što Istarska županija ima nešto nepovoljniji omjer broja korisnika mirovina i ukupnog broja stanovnika, naspram prosjeka RH. Ujedno ima i nešto više mirovine od prosjeka RH. Također jedino troškovi mirovina bilježe stalni rastući trend u promatrane tri godine, primarno zbog starenja stanovništva. Dok su rashodi JLP(R)S viši zbog nešto viših rashoda za zaposlene i materijalnih rashoda u odnosu na ukupan broj stanovnika županije. Istovremeno na području Istarske županije po svakom stanovniku troši se manje od prosjeka RH u području obrazovanja, sporta i kulture te za socijalnu zaštitu (nalazi se pod kategorijom ostali rashodi).

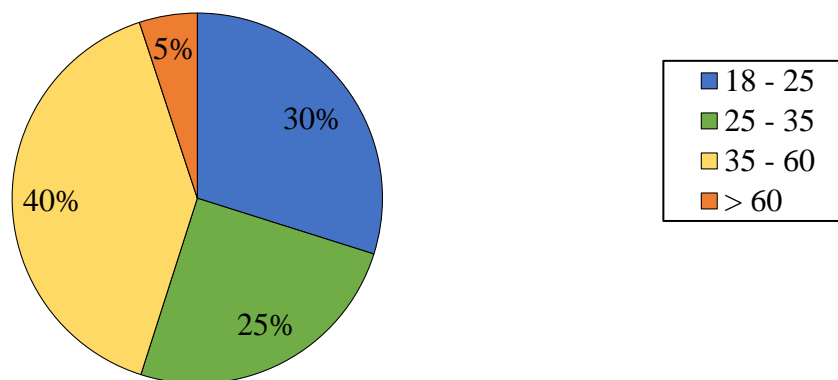
Sl. 10: Ukupni prihodi i rashodi (lijeva skala) i neto fiskalna pozicija Istarske županije (desna skala) u razdoblju 2011.-2013., u mil. kn

Izvor: Učinci decentralizacije u RH na ekonomski i fiskalni položaj Istarske županije, Bajo, 2014

Razmatranjem prihoda i rashoda na području Istarske županije zaključeno je da se u razdoblju 2011.–2013. godine prikupilo 7,5 mlrd. kn prihoda godišnje, a u istom se razdoblju na području županije utrošilo prosječno 6,7 mlrd. kn godišnje. Odnosno da je neto fiksalna pozicija Istarske županije u promatranom razdoblju pozitivna i iznosi 795 mil. kn (Bajo, 2014). „Kad bi se na području svake županije RH uprihodio jednak višak prihoda nad rashodima kao i kod Istarske županije, to bi značilo da bi cijela RH prosječno godišnje zabilježila neto fiksalni suficit od poslovanja u iznosu 16,3 mlrd. kn. Tim bi se iznosom bez problema servisirao javni dug RH, budući da su u 2013. rashodi za kamate na javni dug iznosili nepunih 10 mlrd. kn „(Bajo, 2014).

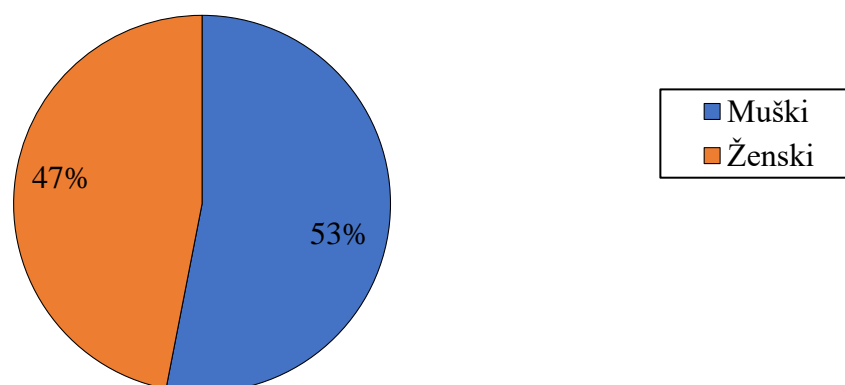
3. Rezultati

Kao metoda istraživanja za ovaj rad korištena je web-anketa koja je provedena 2019. godine u sklopu rada pod nazivom Odrednice pojave regionalizma u Istri. Anketu je ispunilo 375 ispitanika. Dobna struktura je podijeljena u 4 razreda, a najviše ispitanika pripalo je razredu od 35 – 60 godina. Prema spolnoj strukturi 53% je muškaraca dok 47 % žena. Fokus je bio na stanovništvu iz Istre, stoga je 93 % ispitanika rođeno u Istri.

Graf 1: Dobna struktura ispitanika

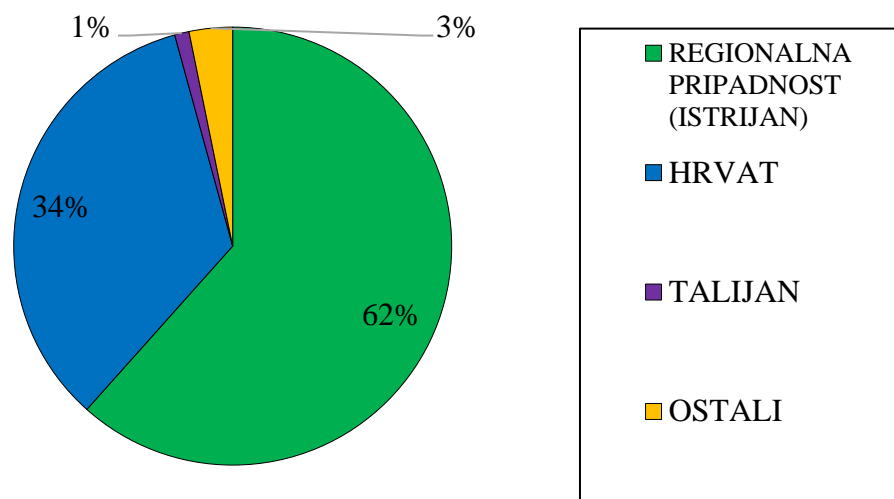
Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

Graf 2: Spolna struktura ispitanika

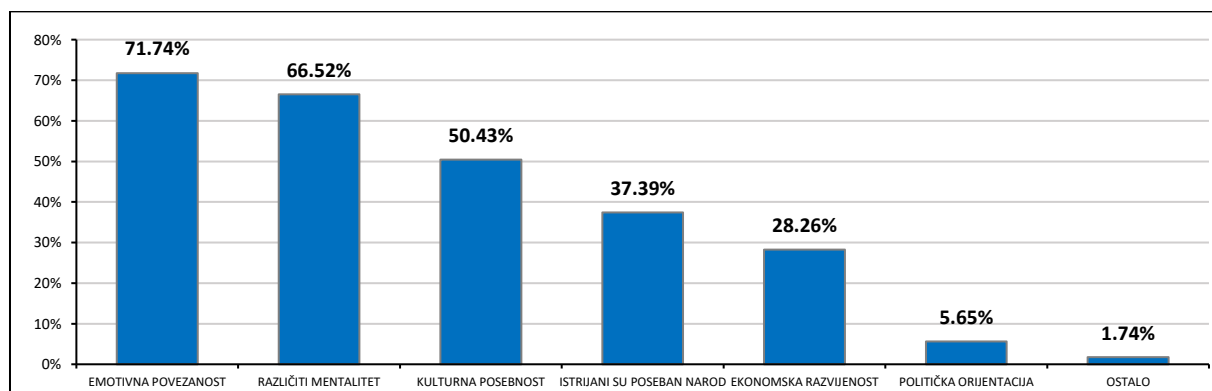
Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

Prema rezultatima anketnog istraživanja po pitanju regionalnog izjašnjenja ukoliko bi se popis provodio danas 62 % ispitanika izjasnilo bi se u smislu regionalne pripadnosti odnosno kao Istrijani dok bi se 34 % ispitanika izjasnilo kao Hrvati. Budući da se na posljednjem popisu stanovništva svega 12 % stanovništva Istre izjasnilo kao Istrijani može iznenaditi ovih visokih 62 % no treba uzeti u obzir faktor anonimnosti koji je sigurno utjecao na povećani broj regionalno opredijeljenih.

Graf 3: “U slučaju da se danas provodi popis stanovništva, kako biste izjasnili svoj nacionalni identitet?”

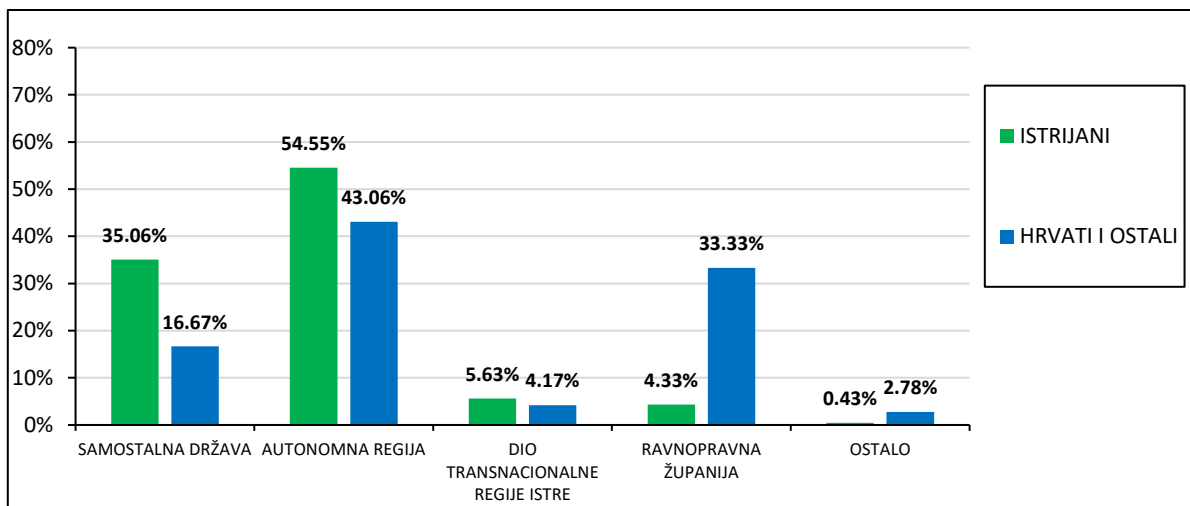
Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

Graf 4: “Zašto bi se izjasnili kao Istrijan/ka?”

Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

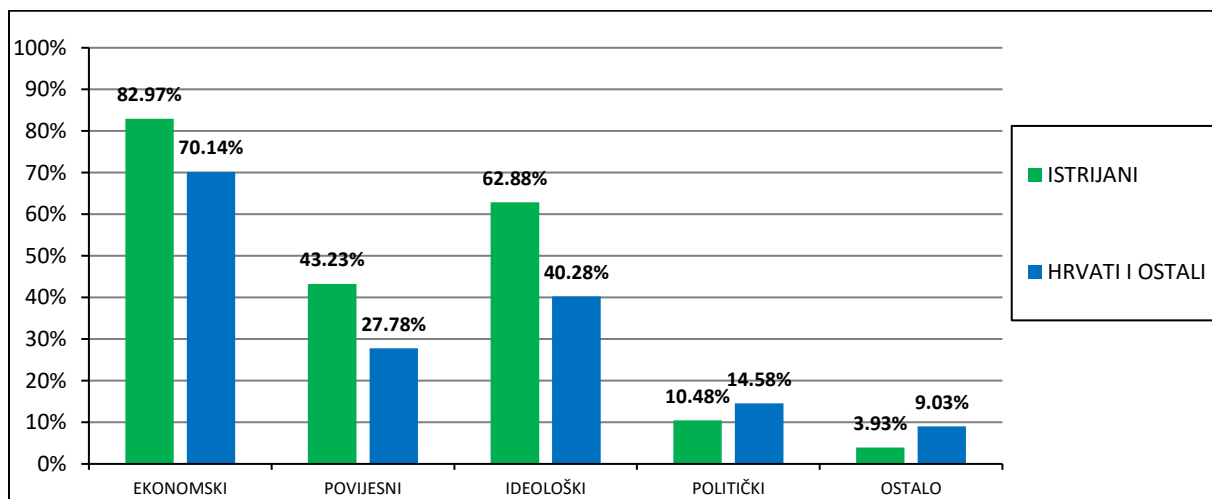
Pitanje o razlozima regionalnog izjašnjavanja i neizjašnjavanja omogućavalo je izbor više ponuđenih odgovora. Analizirajući odgovore ispitanika koji bi se izjasnili kao Istrijani najčešći odgovor koji je odabralo 71,7 % ispitanika vežemo za emotivnu povezanost, također veoma često izabrani odgovori bili su različiti mentalitet te kulturna posebnost. Analizirajući odgovore ispitanika koji se neće regionalno izjasniti najčešći među njima je da Istrijani nisu narod (57,6 % ispitanika).

Graf 5: “Koji bi po Vama bio idealan status Istarske županije?”

Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

Na pitanje koji bi po vama bio idealan status Istre, možemo vidjeti različita stajališta od strane ispitanika koji bi se izjasnili kao Istrijani i ostalih ispitanika (odnosno većinom Hrvata). Većina ispitanika i sa jedne i sa druge strane smatra idealan status Istre kao autonomnu regiju. Razlike možemo uočiti u statusu Istre kao samostale države i u statusu Istarske županije kakva trenutno postoji odnosno ravnopravna odstalim županijama. Na koji se odgovor odlučilo samo 4,3 % regionalno opredijeljenih, a 33,3 % Hrvata i ostalih.

Graf 6: “Koji bi po Vama bili razlozi odcijepljenja Istre od Hrvatske“

Izvor: anketno istraživanje, 2019. godina

Kao najčeći razlozi odcijepljenja za obje strane bili bi ekonomski razlozi, zatim ideološki te povijesni. Interesantno je napomenuti da se ekonomski razlozi javljaju kao najučestaliji

odgovor za razlog odcijepljenja dok su kao razlog za odluku pojedinca da se izjasni kao Istrijan odnosno regionalno opredijeljen zauzeli tek peto mjesto.

4. Zaključak

Uzmemo li u obzir stalno mijenjanje vlasti, česte kolonizacije istarskog poluotoka kroz povijest te suživot različitih etničkih skupina na ovome poluotočnom teritoriju ograđenom prirodnim barijerama (Učka i Ćićarija). Razumna je pojava regionalne pripadnosti odnosno pojma „Istrijanstva“ koji se ogleda u snažnoj povezanosti stanovnika Istre sa svojim zavičajem, kulturom, jezikom, tradicijom, pa i željom da ekonomska korist ostane u Istri. Analiza triju uzastopnih popisa stanovništva pokazuje da regionalno izjašnjavanje u Istarskoj županiji dvostruko promjenjiv identitet, odnosno nema ni vremenski, ni geografski objašnjiv trend. Iako se radi o regionalnom identitetu utemeljenom na kulturnim i povijesnim posebnostima Istre, u njegovom iskazivanju pojavljuju se značajne razlike u vremenskom i geografskom smislu. Možemo zaključiti da stanovnici Istre ekonomsku pozadinu tj. ekonomsku stabilnost Istre smatraju kao najčvršćim razlogom potencijalnog statusa autonomne regije ili odcijepljenja, no taj isti ekonomski razlog nije primaran u odluci stanovnika za izjašnjavanje u smislu regionalne opredijeljenosti. Najčešći razlog regionalnog izjašnjavanja je emotivna povezanosti pojedinca sa svojim zavičajem. Stoga se može zaključiti da ekonomska pozadina ima utjecaja u porastu regionalizma pa možda čak i do stupnja odcijepljenja. Dok sama pozadina pojave regionalizma u Istri ima širu sliku od same ekonomske pozadine. Istraživanjem regionalizma u Istri pokazuje se kompleksnost ove pojave te ukazuje na problematičnost ovog suvremenog oblika teritorijalne pripadnosti

5. Literatura

Bajo, A.; Ljepović, S.; Primorac, M.; Sopek, P.; Vuco, M.(2014: Učinci decentralizacije u Republici Hrvatskoj na ekonomski i fiskalni položaj Istarske županije

Banovac, B. 1996: Etničnost i regionalizam u Istri: povijesni rakurs i suvremeni kontekst, Migracijske teme 4, 267-288.

Banovac, B.; Blažević, R.; Boneta, Ž. 2004: Modernizacija (i/ili europeizacija) hrvatske periferije – primjeri Istre, Like i Gorskog Kotara, Revija za sociologiju 35 (3-4), 113-141.

Macan, T., Tvarog, N., 2019: Odrednice pojave regionalizma u Istri, anketno israživanje

Tomaić, T. 2018: IDS/NE/USPJEH ISTARSKOG REGIONALIZMA, Despot infinitus d.o.o., Zagreb

Zorko, M.; Fontana, M. 2014: Geopolitička pozadina „istrijanstva“: analiza istarskoga regionalnog izjašnjavanja

7. Izvori

Popis stanovnika 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2001.

Popis stanovnika 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb 2011.

GeoSTAT, prostorna i statističa povezanosti, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska

HGK indeks gospodarske snage, Hrvatska Gospodarska Komora, sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize, Odjel makroekonomske analize

Učinci decentralizacije u Republici Hrvatskoj na ekonomski i fiskalni položaj Istarske županije, Institut za javne financije